

Bijlage 1: Vitale Landbouw 'Werk in uitvoering'

Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en het Nationaal Strategisch Plan

Op 1 januari 2023 zal het Nationaal Strategisch Plan (NSP) in werking treden. Met het NSP komen Europese middelen beschikbaar waarmee uitvoering gegeven kan worden aan de Hoofdlijnennotitie Vitale Landbouw. Het NSP is eind december 2021 door Nederland ingediend ter goedkeuring bij de Europese Commissie. Het NSP is in 2020 en 2021 opgetekend door een interbestuurlijke programma organisatie, waarin Zuid-Holland deelneemt. Ook zijn we uiteraard deelnemer van het IPO, aan de gremia rond vitaal platteland waarin het GLB en NSP werd besproken.

Broedplaatsen in uitvoering in programma IBP-Zuidwestelijke Delta

Dit Interbestuurlijk Programma wordt in de provincies Zeeland, Noord-Brabant en Zuid-Holland uitgevoerd in de periode 2020-2024. Het programma is opgebouwd uit een drietal thematische broedplaatsen te weten 1) volhoudbare landbouw, 2) zoetwater en 3) genieten en beleven. De provincie Zuid-Holland is penvoerder van het programma. Binnen de broedplaats volhoudbare landbouw werken we in projecten aan onder andere een routekaart naar een volhoudbare landbouw, KPI's voor de akkerbouw en experimenteren we met strokenteelt.

Groene Cirkel Farm Frites

In de GC Farm Frites werkten we aan de opgave duurzame teelt en landbouw door participatie in beleidsprogramma's op nationaal niveau (IBP-VP Zuidwestelijke Delta) en internationaal niveau (Climate KIC), door ontwikkeling van ketenpilot 'Planet Positive Fries' (productie en vermarkting CO₂ vrije frites en door pilots 'strokenteelt' en 'biodivers landschap: landbouw en openbaar groen'.

Vorbereiden op uitvoering Veenweidestrategie

Het belangrijkste doel van de veenweidestrategie is om de CO₂-uitstoot uit veenbodems te verminderen. Het programma komt voort uit het landelijke klimaatakkoord. In 2021 is de startnotitie met 24 partijen gemaakt en zijn mogelijke maatregelen in beeld. De drie prioritaire gebieden (Alblasserwaard, Krimpenerwaard en Nieuwkoopse Plassen) hebben aangegeven hoe ze de eerste maatregelen voor vermindering CO₂ voor hun regio willen uitwerken. Op basis daarvan zijn de beschikbare impuls gelden van het Rijk á € 22 miljoen op hoofdlijnen verdeeld. In onze brief van 7 september 2021 hebben wij u hierover uitgebreid geïnformeerd (kenmerk PZH-2021-782919763).

Leren over landbouwbodems in het project 'Bodem als Basis Rijnland'

In samenwerking met Wij.land, LTO-Noord en Hoogheemraadschap van Rijnland werken we met bodemcoaches aan meer bodembewustzijn bij zo'n 20 boeren in Rijnland. Door middel van een bodemcursus en bodemmonsters wordt een bodemherstelplan opgesteld voor gezonde landbouwbodems en minder uitspoeling naar het watersysteem. Inzet is om het project in 2022 voort te zetten en op te schalen.

Verkenning naar beperken gebruik chemische gewasbeschermingsmiddelen

De ambitie is om het gebruik van chemische gewasbescherming in het agrarisch natuurbeheer en in de landbouw als geheel, flink terug te dringen. Dit komt de biodiversiteit en waterkwaliteit ten goede. In de

zomer en het najaar van 2021 is in opdracht van de provincie Zuid-Holland een brede consultatieronde gehouden onder belanghebbenden om in beeld te brengen wat daarvoor nodig is en wat eventuele alternatieven zijn. Ook vanuit de sector zelf worden initiatieven ontwikkeld om het gebruik van middelen in de akkerbouw terug te dringen. In verschillende proefopstellingen wordt geëxperimenteerd met andere rassen en een andere bodembewerking. De Provincie Zuid-Holland neemt daarbij deel in de *'Raad van Advies impactreductie 50%'* die de uitkomsten van deze proeven bespreekt en verkent waar kansen liggen voor opschaling.

Boeren belonen voor presteren op duurzaamheid (KPI-projecten)

In samenwerking met het ministerie van LNV en diverse kennis- en ketenpartijen werken we in twee projecten (veenboeren 2030, IBP-biodiversiteitsmonitor) aan het ontwikkelen van een beloningssysteem voor duurzaamheidsprestaties. Deze prestaties worden uitgedrukt in kritische prestatie indicatoren (KPI's). Het gaat zowel om het ontwikkelen van een meetmethode als het daadwerkelijk belonen van boeren. Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de bestaande systemen, zoals de kringloopwijzer. Met name binnen de akkerbouw zijn dergelijke duurzaamheidsafspraken betrekkelijk nieuw.

Verminderen stikstofuitstoot in de landbouw

Een belangrijk deel van de stikstofemissies komt uit de landbouw. Om stikstofgevoelige natuurgebieden beter te beschermen is een forse reductie van deze uitstoot noodzakelijk. Rond de Nieuwkoopse Plassen is deze invloed het grootst en zijn we begonnen met een gebiedsgerichte aanpak om de uitstoot te verminderen. Andere doelen zoals waterkwaliteit, klimaat en biodiversiteit worden daarin ook meteen meegenomen. In 2021 zijn we met gebiedspartijen gekomen tot een redeneerlijn en gebiedsaanpak gericht op verminderen van de uitstoot van stikstof, van CO₂ en verduurzaming landbouw in de breedte. De activiteiten worden ondergebracht in de actielijn transitie landbouw die onderdeel is van de 'Uitvoeringsagenda stikstof Zuid-Holland 2021'.

Verkenning Natuurlijke Reststromen en bodemverbeteraars

Het symposium 'Zuid-Holland voedt haar eigen bodem' dat in november 2021 is gehouden, is het slotstuk van een inventarisatie onder ketenpartners om kansen, uitdagingen en knelpunten te identificeren om groene reststromen lokaal weer in te zetten als bodemverbeteraar. Inzet is om een sterk netwerk te organiseren dat aan de slag gaat om onze groene reststromen te benutten én te zorgen voor een gezonde en voedzame landbouwbodem in de provincie Zuid-Holland.

Brede afstemming landbouw & voedsel in Ronde Tafel

Met een diverse groep van vertegenwoordigers uit de landbouw, agrarisch onderwijs, natuurbeherende organisaties en retail zijn we van start gegaan met een zogenoemde 'ronde tafel'. Doel is het bouwen aan een netwerk en vertrouwen onderling. Waardering voor sector en om samen met partners aan concrete acties te werken. Ook ingaan op rolneming: wat kunnen wij als provincie doen en welke afspraken kunnen we maken met de partners. Inzet is om aan de slag te gaan met diverse uitdagingen op het gebied van verdienvermogen, regelgeving, ketensamenwerking en voedselbewustzijn.

Amendement 648 Toepassing van mest met een gereduceerd fosfaatgehalte

In 2018 is amendement 648 'versnelling toepassing mest met gereduceerd fosfaatgehalte' aangenomen. Zie ook GS-brief met kenmerk PZH-2020-729578139. Het bestaat uit drie onderdelen: a) inventarisatie

bestaande vergelijkbare pilots in Nederland, b) inventarisatie naar de vraag vanuit akker- en tuinbouwbedrijven in Zuid-Holland en c) praktijkproeven. De eerste twee punten (a en b) worden momenteel uitgevoerd en aan het eind van 2022 afgerond. Eerste beeld is dat er veel belangstelling is naar een organisch stofrijk product, maar dat er ook nog veel vragen zijn over de kwaliteit. De praktijkproeven (onderdeel c) waren gepland voor 2022. Door de stijgende energieprijzen is de productie van de mest met een gereduceerd fosfaatgehalte echter gestopt. Het is momenteel rendabeler om onbewerkte vaste mest te exporteren, waardoor de productie is stopgezet. Dit zorgt ervoor dat de praktijkproeven niet uitgevoerd kunnen worden. Er wordt nog onderzocht hoe de uitvoering van het amendement verder kan worden ingevuld.

Uitvoering Motie 958 'Bevorderen Kruidenrijk Grasland'

Met externe partners is onderzocht hoe kruidenrijk grasland in het agrarische gebied bevorderd kan worden. In de GS-Brief (PZH-2021-785456719) hebben wij u hierover geïnformeerd en ook een Handelingperspectief voor Zuid-Holland voorgesteld.

Uitvoering gebiedsprocessen in IBP Hollands-Utrechtse Veenweiden

Het programma Interbestuurlijk Programma Hollands-Utrechtse Veenweiden kent een gebiedsgerichte uitvoering in de veenweidegebieden van Zuid-Holland en Utrecht. Belangrijke thema's zijn toekomstbestendige landbouw, klimaatadaptatie, tegengaan van bodemdaling, reductie CO₂ uit veenbodems, verbeteren waterkwaliteit en biodiversiteit. De projecten binnen dit programma zijn 1) Boer aan het Roer, 2) Perspectief in de polder in Groot Wilnis-Vinkeveen, 3) gebiedsprocessen in de Krimpenerwaard; samen op weg naar een volhoudbare toekomst voor de landbouw, 4) verkenning transformatie benadering polders rond de Kaag, 5) Boeren met toekomst in Polder Aarlanderveen en 6) medefinanciering aan de Groene Cirkel Kaas & Bodemdaling in de Alblasserwaard. Zie ook GS brief met kenmerk PZH-2021-765582264.

Groene Cirkel Kaas en Bodemdaling

In de Groene Cirkel Kaas & Bodemdaling worden eerste pilots bodemdaling (POP3-2019) opgeschaald in het gebiedsproces van het IBP-Vitaal Platteland voor de Hollands-Utrechtse Veenweiden. Vanuit TKI kennisprogramma zijn kennisateliers met zowel professionals als met boeren gehouden. Ook is een start gemaakt met het Living Lab programma om eerdere pilots te integreren en te toetsen in de praktijk.

Leren van kringloopboeren in Midden-Delfland

Zowel ambtelijk als bestuurlijk is de provincie partner in de gebiedssamenwerking die voor een belangrijk deel gericht is op de toekomst van de landbouw in een open agrarisch landschap tussen Den Haag en Rotterdam. Er is, mede naar aanleiding van compensatiegelden voor de aanleg van de Rijksweg A4, een levendig netwerk ontstaan van ruim 30 kringloopboeren die in de praktijk en met studiegroepen ervaren hoe deze werkwijze kan worden geoptimaliseerd. Ook wordt vanuit dit netwerk ervaring opgedaan met belonen voor duurzaamheid met KPI's.

Agrarische toekomstverkenningen Eiland van Dordt en Rotte Noord

In analogie met de IBP-projecten in de veenweiden wordt op het Eiland van Dordt en in het gebied Rotte Noord verkend hoe de dialoog met gebiedspartijen kan worden opgestart over de toekomst van de landbouw. Deze trajecten zijn nog in de opstartfase.

Drie prioritaire gebieden: Nieuwkoopse Plassen

Hier komen meerdere gebiedsopgaven samen die worden gebundeld in het adaptieve plan van aanpak voor de Nieuwkoopse Plassen. Met bestuurders uit het gebied wordt gewerkt aan natuurrealisatie. Daarnaast wordt gewerkt aan een gebiedsgerichte aanpak voor stikstof, biodiversiteit, waterkwaliteit, bodemdaling en de vermindering van de CO₂ uitstoot. Er ligt nu een gezamenlijk redeneerlijn die wordt uitgewerkt tot een integrale gebiedsaanpak. Er wordt gelijktijdig gewerkt aan een governance om de gebiedsafspraken goed vast te leggen.

Drie prioritaire gebieden: Alblasserwaard

Het gebied heeft de opdracht geaccepteerd om een gebiedsplan te maken om uitvoering te geven aan de ambities uit het Klimaatakkoord om de daling van veenbodems in het gebied te remmen dan wel te stoppen. Door oxidatie van veen met daardoor uitgestoten broeikasgassen daalt de bodem en wordt het klimaat negatief beïnvloed. De gemeente Molenlanden trekt dit project, dat in eerste instantie moet leiden tot de realisatie van 500ha waterinfiltratiesystemen, gefinancierd vanuit de daartoe door het Rijk beschikbaar gestelde impuls gelden. Tevens wordt gewerkt aan een duurzaam toekomstperspectief voor de melkveehouderij in het gebied. Een bijzonderheid in dit gebied is de betrokkenheid van de kaasfabriek de Graafstroom bij de klimaat- en duurzaamheidsopgave in het kader van de Groene Cirkel Kaas en Bodemdaling.

Verder is De Donkse Laagten een pilotgebied in het kader van All4Biodiversity, een onderzoeksproject naar overgangsgebieden rondom natuur, dat wordt gefinancierd uit het Europese LIFE-programma.

Drie prioritaire gebieden: Krimpenerwaard

Het gebied heeft de opdracht geaccepteerd om een gebiedsplan te maken om uitvoering te geven aan de ambities uit het Klimaatakkoord om de daling van veenbodems in het gebied te remmen dan wel te stoppen net als in de Alblasserwaard. De gemeente Krimpenerwaard trekt dit project, dat in eerste instantie moet leiden tot de realisatie van 1900 ha bodemdalingremmende maatregelen (waterinfiltratie of 'klei in veen') ook gefinancierd vanuit de daartoe door het Rijk beschikbaar gestelde impuls gelden. Tevens wordt gewerkt aan een duurzaam toekomstperspectief voor de melkveehouderij in het gebied. Een bijzonderheid in dit gebied is de Proeftuin Krimpenerwaard, waarin met groepen agrariërs nagedacht wordt over toekomstperspectieven voor de individuele boeren in het gebied. In het gebied bevindt zich ook 2250ha Natuurnetwerk Nederland (NNN) waar gewerkt wordt aan zelfrealisatie door agrariërs en agrarisch medegebruik van de natuurgronden.

Subsidieregeling agrarische structuurversterking

De subsidieparagraaf Verduurzaming landbouw met agrarische structuurversterking is in lijn gebracht met de Hoofdlijnennotitie Vitale Landbouw om zo goed aan te sluiten op de provinciale landbouwambities. Agrarische structuurversterking is daarmee geen doel op zich, maar een middel in gebiedstrajecten om bij te dragen aan specifieke doelen zoals: toename biodiversiteit, verbetering van de waterkwaliteit en tegengaan van stikstofuitstoot en bodemdaling. In de begroting van 2022 is een subsidieplafond van € 200.000 opgenomen voor deze subsidieparagraaf.

Innovatie: Proeftuinen in uitvoering

Inmiddels zijn alle proeftuinen binnen het POP3 programma innovatie landbouw gestart, volop in uitvoering en steeds meer proeftuinen zijn afgerond. Hierdoor komt er voortdurend kennis beschikbaar. De

proeftuinen zijn verplicht die leerervaringen en kennis te delen. Bijvoorbeeld waar kansen zijn voor verbindingen met andere projecten of opschaling of vervolg van relevante proeftuinen.

Innovatie: Naar een volgende fase voor pilot 'Boeren voor Natuur'

In de langlopende pilot 'Boeren voor Natuur' onderzoeken we hoe de kringlopen op het agrarisch bedrijf 'Hoeve Biesland' gesloten kunnen worden. De pilot is gestart in 2007 en geeft nu aanleiding om te onderzoeken hoe deze pilot zich in de komende jaren verder kan ontwikkelen. Met een groot aantal betrokken partijen wordt deze verkenning uitgevoerd.

Innovatie: Proeftuin Krimpenerwaard

In deze proeftuin experimenteren agrariërs met innovatieve technieken en werken mee in het traject 'Mijn koers'. Boeren gaan aan de slag en maken keuzes voor de bedrijfsvoering voor de komende jaren. Bij het opstellen van plannen, formuleren van concrete acties en het zetten van stappen worden ze begeleidt door adviseurs. Gewerkt wordt aan de thema's: Korte ketens Markt en Merk, Biologische landbouw en Mijn koers en gebiedsprocessen.

Innovatie: In werkplaatsen zoeken we naar opschalingskansen voor innovatie

De Voedsel families hebben in de afgelopen jaren een groot netwerk opgebouwd van innovatieve pioniers die nieuwe praktijken ontwikkelen voor een toekomstbestendig voedselsysteem. We werken nu aan het opschalen van deze praktijken om hun effect te vergroten. In werkplaatsen zetten we de opschalingsvraagstukken van deze ondernemers centraal. We onderzoeken welke problemen en kansen we tegenkomen op de weg naar opschaling en welke nieuwe partners een constructieve rol kunnen spelen in dit traject. Zo verbreden we ons netwerk en versnellen we de inbedding van innovatie in het systeem.